

СУЧАСНА ПРОМИСЛОВА ПОЛІТИКА: МОДЕЛІ ТА ІНСТРУМЕНТИ ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ

© 2016 ХАУСТОВА В. Є., ЗІНЧЕНКО В. А.

УДК 338.23

Хаустова В. Є., Зінченко В. А. Сучасна промислова політика: моделі та інструменти її реалізації

У статті викладено результати дослідження щодо сучасних моделей здійснення промислової політики та інструментів її реалізації. Розкрито сутність «жорсткої» та «м'якої» моделей промислової політики, а також матричної моделі, яка є поєднанням перших двох. Зроблено акцент на різновидах «жорсткої» моделі промислової політики за пріоритетами розвитку, а саме: експортоорієнтованій, імпортозаміщення, інноваційній, інвестиційній, інноваційно-інвестиційній. Розкрито переваги кожної з моделей, а також негативні приклади їх використання, які пов'язані з примітивізацією структури національної економіки, стагнацією обробної промисловості, самоізоляцією від нових техніко-технологічних тенденцій. Показано невдале застосування моделі патерналізму для авіаційної галузі України. Узагальнено основні характеристики промислової політики за характером процесу розвитку та державної підтримки. Запропоновано інструментарій реалізації промислової політики до 2020, 2025 та 2030 рр. з урахуванням того, що Україна є членом СОТ і підписала Угоду про асоціацію з ЄС.

Ключові слова: промисловість, промислова політика, моделі, інструменти, переваги.

Рис.: 6. **Табл.:** 3. **Бібл.:** 22.

Хаустова Вікторія Євгенівна – доктор економічних наук, доцент, старший науковий співробітник Науково-дослідного центру індустріальних проблем розвитку НАН України (пл. Свободи, 5, Держпром, 7 під'їзд, 8 поверх, Харків, 61022, Україна)

E-mail: x_river@mail.ru

Зінченко Володимир Анатолійович – доктор економічних наук, старший науковий співробітник Науково-дослідного центру індустріальних проблем розвитку НАН України (пл. Свободи, 5, Держпром, 7 під'їзд, 8 поверх, Харків, 61022, Україна)

УДК 338.23

UDC 338.23

Хаустова В. Е., Зинченко В. А. Современная промышленная политика: модели и инструменты ее реализации

В статье изложены результаты исследования современных моделей осуществления промышленной политики и инструментов ее реализации. Раскрыта сущность «жесткой» и «мягкой» моделей промышленной политики, а также матричной модели, которая является сочетанием первых двух. Сделан акцент на разновидностях «жесткой» модели промышленной политики в соответствии с приоритетами развития, а именно: экспортоориентированной, импортозамещающей, инновационной, инвестиционной, инновационно-инвестиционной. Раскрыты преимущества каждой из моделей, а также негативные примеры их использования, связанные с примитивизацией структуры национальной экономики, стагнацией обрабатывающей промышленности, самоизоляцией от новых технико-технологических тенденций. Показано неудачное применение модели патернализма для авиационной отрасли Украины. Обобщены основные характеристики промышленной политики по характеру процесса развития и государственной поддержки. Предложен инструментарий реализации промышленной политики до 2020, 2025 и 2030 гг. с учетом того, что Украина является членом ВТО и подписала Соглашение об ассоциации с ЕС.

Ключевые слова: промышленность, промышленная политика, модели, инструменты, преимущества.

Рис.: 6. **Табл.:** 3. **Библ.:** 22.

Хаустова Виктория Евгеньевна – доктор экономических наук, доцент, старший научный сотрудник Научно-исследовательского центра индустриальных проблем развития НАН Украины (пл. Свободы, 5, Госпром, 7 подъезд, 8 этаж, Харьков, 61022, Украина)

E-mail: x_river@mail.ru

Зинченко Владимир Анатольевич – доктор экономических наук, старший научный сотрудник Научно-исследовательского центра индустриальных проблем развития НАН Украины (пл. Свободы, 5, Госпром, 7 подъезд, 8 этаж, Харьков, 61022, Украина)

Khaustova V. Ye., Zinchenko V. A. Contemporary Industrial Policy: Models and Tools for the Implementation

The article presents the results of a study on the contemporary models of implementing industrial policy as well as tools for such implementation. The essence of both the «hard» and the «soft» models of industrial policy has been disclosed, the same is applied to the matrix model, which is a combination of the first two models. Emphasis has been made on varieties of the «hard» model of industrial policy in accordance with the development priorities, namely: export-oriented, import-substituting, innovation, investment, innovation-investment. The article reveals the advantages of each model, as well as negative examples of their use, associated with primitivization to the structure of the national economy, stagnation of processing industry, self-isolation from the new technical and technological trends. The ineffectual application of the paternalistic model for the aeronautical industry in Ukraine has been displayed. The main characteristics of the industrial policy have been generalized by the character of development process and by the State support. An instrumentarium for implementing industrial policy has been proposed in the terms until 2020, 2025 and 2030, taking account of the facts that Ukraine is a WTO member and a signer of an association agreement with the EU.

Keywords: industry, industrial policy, models, tools, benefits.

Fig.: 6. **Tabl.:** 3. **Bibl.:** 22.

Khaustova Victoria Ye. – D. Sc. (Economics), Associate Professor, Senior Research Fellow of the Research Centre of Industrial Problems of Development of NAS of Ukraine (8 floor, 7 entrance, Derzhprom, 5 Svobody Square, Kharkiv, 61022, Ukraine)

E-mail: x_river@mail.ru

Zinchenko Volodymyr A. – D. Sc. (Economics), Senior Research Fellow of the Research Centre of Industrial Problems of Development of NAS of Ukraine (8 floor, 7 entrance, Derzhprom, 5 Svobody Square, Kharkiv, 61022, Ukraine)

Вибір ефективної моделі промислової політики та інструментів її реалізації має велике значення для економічної незалежності країни. Промислова політика є одним з напрямів державної політики поряд з макроекономічною, бюджетною, податковою, соціальною та іншими. З кожним з цих напрямів промислова політика має точки зіткнення та області перетину, а також синергетичний ефект, який виникає в разі

її узгодження з іншими напрямами державної політики. Проте, промислова політика має свої цілі, методи, свій набір засобів і інструментів реалізації.

Учені нашої та інших країн світу висвітлюють своє бачення щодо вибору тієї або іншої моделі промислового розвитку. Серед відомих вітчизняних науковців суттєвий внесок у вивчення цієї проблематики внесли О. Алімов, О. Амоша, І. Булеєв, В. Вишневський, В. Ге-

ець, В. Горбулін, М. Кизим, Ю. Кіндзерський, М. Якубовський та ін. [1 – 10].

Метою статті є дослідження та узагальнення бачень відомих вітчизняних і зарубіжних учених щодо використання різних моделей промислової політики, їх переваг та недоліків, а також інструментів реалізації.

У ході розвитку економічної теорії з'являлися певні «стандартні» набори моделей та інструментів реалізації промислової політики, використання яких відповідає конкретній меті та пріоритетам промислової політики.

У сучасній економічній теорії найчастіше розглядаються три основні моделі промислової політики: «жорстка» і «м'яка», або «селективна» і «загальносистемна», які є синонімами «жорсткої» та «м'якої» промислової політики, а також матрична. За своєю сутністю матрична модель, яка запропонована вченими ІЕП НАН України, визначена як сполучення «жорсткої» та «м'якої» промислової політики [2]. Автори цієї теорії підкреслюють, що в практиці розвинених країн модель промислової політики матричного типу є інструментом формування інноваційного напрямку розвитку національних економік та їх неоіндустріалізації на основі передових технологій.

Сутність моделі «жорсткої» промислової політики представлена на рис. 1.

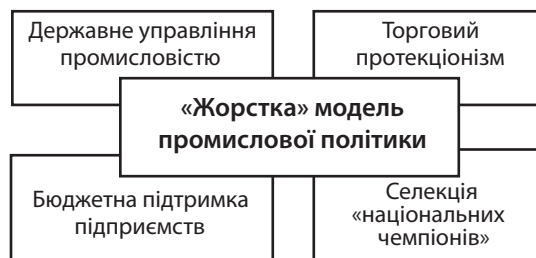

Рис. 1. Модель «жорсткої» промислової політики

Основні нерозривні складові цієї моделі, як визначають вчені, – торговий протекціонізм, відбір серед галузей і підприємств так званих «національних чемпіонів» та їх держбюджетна підтримка; державне управління промисловістю [11–15]. Ця модель за своєю сутністю є протекціоністською.

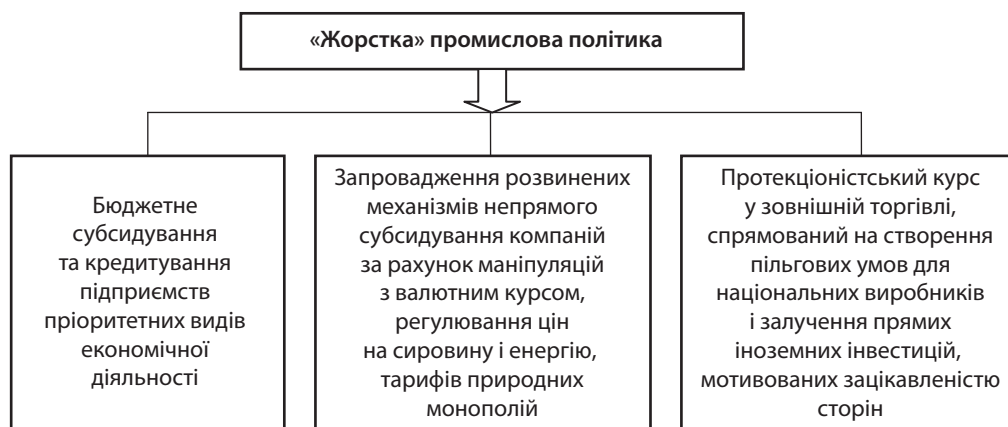

Рис. 2. Сутність «жорсткої» промислової політики

«Жорстка» модель промислової політики ставить за мету селекцію і розвиток галузей економіки, визначених як пріоритетні. Вона має яскраво виражені мобілізаційні риси, які представлено на рис. 2.

«М'яка» модель промислової політики орієнтована на сприяння зростанню конкурентоспроможності всіх національних товаровиробників (рис. 3).

«М'яка» модель промислової політики за своєю сутністю є ліберальною. Вона передбачає створення інституціонального середовища, яке є сприятливим для ведення бізнесу; оптимального податкового та бюджетного регулювання; відповідної валютної та фінансової політики; антимонопольного регулювання; антидемпінгових заходів; поліпшення інвестиційного клімату. Сутність цієї моделі – підвищення конкурентоспроможності всієї національної промисловості, а не тільки «національних чемпіонів».

«М'яку» модель можна ще назвати загальносистемною моделлю промислової політики. Ця модель відповідає, по-перше, макроекономічному типу промислової політики; по-друге, – спрямована на створення загальних умов для розвитку індустрії в цілому; по-третє, – діє по горизонталі. Її заходи не мають чіткої спрямованості на певну галузь, корпорацію, регіон і майже рівномірно впливають на всіх суб'єктів ринку, формуючи економічне та інституціональне, організаційне та правове середовище їх діяльності. На основі загальносистемної моделі промислової політики держава створює господарський порядок, який задає загальні рамки діяльності для всіх суб'єктів господарювання [11–13].

«Жорстку» модель промислової політики науковці однозначно називають селективною. Вона відповідає як секторальній, так і макроекономічній політиці, але виступає як спрямований вплив на певні групи суб'єктів ринку: окремі галузі, підприємства, види виробництва. Найважливішим важелем, який використовується в цій моделі, є перерозподіл фінансових ресурсів. Селективна модель підтримки промисловості може бути ефективною, якщо сформовано відповідне макроекономічне та правове середовище діяльності суб'єктів ринку. В інших випадках заходи підтримки не дають очікуваного результату. Слід відзначити, що селективна модель з підтримки виділених пріоритетів застосовується, як правило, за обставин виходу економіки країни з кризи.

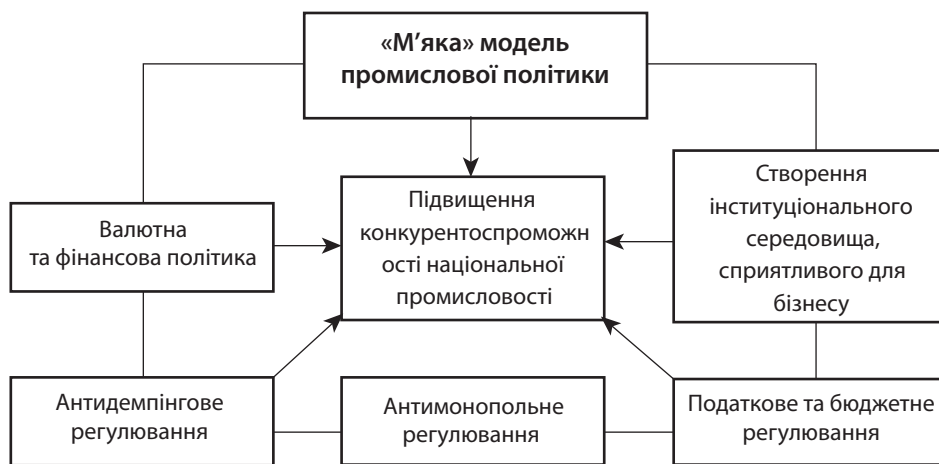

Рис. 3. Модель «м'якої» (ліберальної) промислової політики

Таким чином, кожна з базових моделей промислової політики має свій рівень селективності по відношенню до економічних суб'єктів, який обумовлений набором інструментів і коштів, які тим чи іншим чином впливають на перерозподіл фінансових ресурсів. Зокрема, для «жорсткої» (вертикальної, або державноорієнтованої) політики рівень селективності – найвищий, для «м'якої» (горизонтальної, або ринковоорієнтованої) – найнижчий [14–15].

Ми поділяємо точку зору Ю. Киндзерського, який підкреслює, що «жорстка» (вертикальна) промислова політика характеризується безпосереднім і активним втручанням держави в сферу виробництва, регулюванням діяльності природних монополій і активним фінансуванням промисловості. «М'яка» промислова політика передбачає підтримку конкурентоспроможності національних компаній шляхом створення сприятливих умов для започаткування та ведення бізнесу у всіх галузях, без виділення декількох суб'єктів державної підтримки [16].

Серед різновидів «жорсткої» моделі промислової політики за пріоритетами розвитку необхідно виділити такі: експортоорієнтовану, імпортозаміщення, інноваційну, інвестиційну та інноваційно-інвестиційну моделі (рис. 4).

Сутність експортоорієнтованої моделі промислової політики полягає у всебічному державному заохоченні виробництв, які орієнтовані на експорт продукції. Пріоритетним вважається виробництво конкурентоспроможної продукції й вихід з нею на міжнародний ринок, орієнтація певного промислового виробництва на світову кон'юнктуру з метою «захоплення» все більшої частки світового ринку. За цією моделлю уряд пови-

нен здійснювати політику створення сприятливих умов для функціонування й розвитку експортоорієнтованих галузей через податкові й митні пільги, кредитування підприємств-експортерів, підтримку низького валютного курсу тощо.

Важливими перевагами цієї моделі є включення країни у світове господарство й доступ до світових ресурсів і технологій. Розвиток сильних конкурентних галузей промисловості забезпечує мультиплікативний ефект розвитку інших. Успішними прикладами впровадження експортоорієнтованої моделі промислової політики можуть служити такі країни, як Японія, Південна Корея, Чилі, «азіатські тигри» (Малайзія, Таїланд, Сінгапур), а також Китай.

Водночас слід зазначити, що є й негативні приклади використання експортоорієнтованої моделі. Так, у Венесуелі та Мексиці експортоорієнтована модель була в основному пов'язана із сировинним експортом, що наближало країну до примітивізації структури її національної промисловості, відтоку людських і фінансових ресурсів з обробної промисловості країни. Це ослаблює її конкурентоспроможність, уповільнює темпи економічного зростання і зменшує рівень знань, що накопичуються найбільш інтенсивно саме в обробному секторі. Стагнація в обробній промисловості може призвести до її відставання від світового технологічного розвитку, а в подальшому – до необхідності імпортувати нову техніку з інших країн. Це практично зводить нанівець ефект від експорту сировини, оскільки ставить економічний розвиток країни в залежність від іноземних виробників складної техніки.

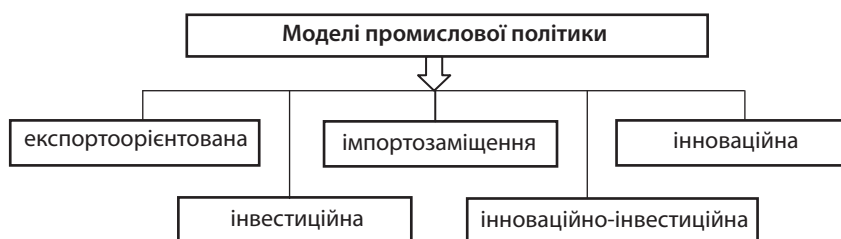

Рис. 4. Різновиди «жорсткої» моделі промислової політики за пріоритетами розвитку

Негативні моменти має також орієнтація країни на експорт (навіть промислового устаткування з високою доданою вартістю), якщо у виробництві даного устаткування висока частка імпортованих комплектуючих, що веде до прив'язки ціни експортованого обладнання до вартості імпортованих деталей, а також до можливості позаекономічного впливу країни-імпортера на підприємства, галузі та економіку країни в цілому. Прикладом є Мексика. Локомотивом і спонсором економічного підйому в цій країні є сировинний експорт, але повністю покладатися на нього не варто. Про це свідчить і сучасний стан економіки Росії.

Забезпечити внутрішній ринок промисловою продукцією на основі розвитку національного виробництва дозволяє *модель імпортозаміщення*. Ця модель передбачає проведення протекціоністської політики й підтримку твердого курсу національної валюти (тим самим запобігаючи інфляції), а також поліпшення структури платіжного балансу, нормалізацію внутрішнього попиту, забезпечення зайнятості, розвиток високотехнологічного машинобудівного виробництва, використання наукового потенціалу. Для нашої країни сьогодні це – програма максимум.

В основі *інноваційної моделі* промислової політики лежить процес сучасного економічного розвитку промисловості країни, що спирається на новітні тенденції технологічного й наукового розвитку з використанням високотехнологічного й капіталомісткого виробництва.

Підтримці науково-технічного потенціалу промисловості, підвищенню її конкурентоспроможності на міжнародній арені сприяє *інноваційно-інвестиційна модель*. Ця модель стимулює розвиток освітніх закладів і забезпечує економіку високоосвіченими й кваліфікованими кадрами; сприяє створенню робочих місць у країні й забезпечує внутрішній попит; підтримує стабільний і високий курс національної валюти й добробут населення; орієнтує на розвиток машинобудування, приладобудування з високою доданою вартістю виробленої продукції. Перешкодою на шляху впровадження інноваційно-інвестиційної моделі є необхідність значних коштів на розвиток інноваційної інфраструктури й відновлення основних засобів у промисловості.

Загальна ціль застосування тих або інших моделей полягає в підвищенні ефективності промислової політики та збільшенні синергетичного ефекту від їх поєднання і правильного обрання.

Так, модель підтримки «національних чемпіонів» відповідає розумінню важливості підтримки провідних виробництв, які відіграють важливу роль в економіці всієї країни або регіону в конкретний період часу, але не завжди вона буває вдалою.

Прикладом є *модель патерналізму*, яка неодноразово застосовувалася в Україні до авіаційної галузі, а саме – до Київського державного авіаційного підприємства «Авіант» та Харківського державного авіаційного виробничого підприємства. На початок 2009 р. державне підприємство «Авіант» мало борг близько двох мільярдів гривень. Державні кошти, які були виділені підприємству, дозволили погасити частину цього

боргу, а також зменшити заборгованість із виплати заробітної плати. Харківське державне авіаційне виробниче підприємство перебувало в аналогічній ситуації ще з 2006 р. і на сьогодні є банкрутом. Із викладених фактів зрозуміло, що модель патерналізму не вирішує всіх проблем, якщо одночасно не запроваджується інноваційно-інвестиційна модель промислової політики.

Однією з поширених моделей сучасної промислової політики є *модель протекціонізму*. Її сутність полягає в захисті внутрішнього ринку від зовнішньої конкуренції через систему певних обмежень, а саме: імпортованих та експортних мит, субсидій та інших заходів. Запровадження такої моделі сприяє розвитку національного виробництва. В економічній теорії протекціоністська доктрина є протилежною доктрині вільної торгівлі – фритредерству. Суперечки науковців щодо цих двох доктрин продовжуються ще з часів Адама Сміта [17].

Прибічники протекціонізму критикують доктрину вільної торгівлі з позицій зростання національного виробництва, зайнятості населення. Опоненти протекціонізму критикують його з позицій свободи підприємництва та захисту прав споживачів. Серед основних поширених видів протекціонізму – селективний протекціонізм, який забезпечує захист внутрішнього ринку від конкретного товару (або держави); галузевий протекціонізм, який забезпечує захист і підтримку конкретної галузі, а також прихований протекціонізм, тобто протекціонізм за допомогою немитних методів [18–20].

У цілому протекціонізм розглядається як політика, яка стимулює економічне зростання, а також промислове зростання і добробут країни в цілому. Теорія протекціонізму стверджує, що найбільший ефект досягається за таких умов:

- ✦ єдине застосування експортних мит, субсидій та податків по відношенню до всіх суб'єктів без будь-яких виключень;
- ✦ підвищення розмірів мит і субсидій у відповідності до збільшення глибини переробки та при повній відміні мит на сировину, яка імпортується;
- ✦ суцільне обкладання імпортованими митами всіх товарів і виробів, які вже виробляються в країні, або тих, виробництво яких має сенс розвивати (як правило, у розмірі не менш 25–30%), але не на рівні, який є забороненим для будь-якого конкуруючого імпорту;
- ✦ відмова від митного обкладання імпорту товарів, виробництво яких неможливе або нецільове.

Прибічники протекціонізму стверджують, що країни Європи, а також США та Канада змогли здійснити індустріалізацію своїх країн у XVIII–XIX століттях саме завдяки протекціоністській політиці. Вони підкреслюють, що всі періоди стрімкого промислового зростання цих країн співпадають з періодами протекціонізму, включаючи новий ривок у економічному розвитку, який відбувся у країнах Заходу в середині XX століття (створення «держав загального благоденства») [18–20].

Супротивники протекціонізму підкреслюють, що мита підвищують вартість імпортованих товарів, від чого потерпають споживачі. Важливим аргументом проти протекціонізму є загроза монополізації: захист від зовнішньої конкуренції може сприяти монополістам у встановленні повного контролю над внутрішнім ринком. Прикладом є монополізація промисловості у США, Німеччині та в Росії наприкінці XIX – початку XX ст., яка відбулась в умовах проведення ними протекціоністської політики. Але зважене використання цієї моделі промислової політики залишається актуальним і зараз.

Характеристика моделей промислової політики за характером процесу розвитку промисловості та державної підтримки цього розвитку представлена на рис. 5.

З точки зору швидкості розвитку модель промислової політики може забезпечувати випереджаючий, утримуючий, наздоганяючий і, найгірший варіант, – відстаючий варіант розвитку.

Спрямованість розвитку теж може бути різною – експортоорієнтованою, імпортозаміщуючою або збалансованою між зовнішнім та внутрішнім ринками.

З точки зору прогресивності розвитку та ступеню механізму державної підтримки характеристика моделей промислового розвитку розглянута вище.

Інструментарій реалізації «жорсткої» та «м'якої» моделей промислової політики в контексті ступеня селективності відрізняється (табл. 1).

Для «жорсткої» промислової політики характерна висока селективність, для «м'якої» – низька. Порівняльна характеристика інструментарію «жорсткої» та «м'якої» промислової політики представлена в табл. 2.

На реалізацію промислової політики суттєвий вплив чинить рівень корупції, що також необхідно враховувати під час вибору інструментів і заходів стимулювання розвитку промисловості країни.

Проведене дослідження дозволяє побудувати класифікаційну схему інструментарію реалізації промислової продукції (рис. 6).

При виборі інструментарію реалізації промислової політики у країні пропонується враховувати такі стадії розвитку країни: 1) індустріалізація або модернізація;

2) ініціалізація експортоорієнтованого зростання; 3) стимулювання прискореного розвитку; 4) розвиток ринку. На думку авторів роботи [21], на стадії індустріалізації або модернізації провідну роль відіграють інвестиційний імпорту і запозичення технологій. Найбільш сприятливою для цього є промислова політика, яка стимулює інвестиційний імпорту різними засобами (низькі тарифи, податкові пільги і субсидії споживачам інвестиційного імпорту, завищений валютний курс тощо) і водночас обмежує імпорту промислової продукції кінцевого споживача.

На стадії ініціалізації експортоорієнтованого зростання у країні повинні активно використовуватися як вертикальні, так і горизонтальні інструменти для стимулювання експорту й обмеження імпорту.

Серед інструментів цієї стадії можна назвати такі: підтримка великих підприємств; державні програми технічної реконструкції; занижений валютний курс; кредитні та податкові пільги; субсидування; інтенсивне створення ринкової інфраструктури. Стадія стимулювання прискореного розвитку характеризується зменшенням прямого впливу держави, переважанням горизонтальних інструментів над вертикальними, обмеженням бар'єрів як для імпорту, так і для експорту, підтримкою малого бізнесу, дерегуляцією ринку капіталу та ін. На стадії розвитку ринку вертикальні інструменти використовуються тільки як засіб протидії циклічним спадам або несподіваним економічним шокам, а преважують горизонтальні засоби підтримки.

При виборі інструментарію реалізації промислової політики необхідно обов'язково враховувати те, що Україна є членом СОТ і підписана Угода про асоціацію країни з ЄС. Тому не всі інструменти стимулювання, насамперед, інвестиційної діяльності, яка спрямована на реалізацію промислової політики, можна використовувати в Україні. Перелік інструментів стимулювання за стадіями реалізації промислової політики до 2020–2030 рр., які можна використовувати з урахуванням її членства в СОТ і інтеграції з ЄС, представлено в табл. 3.

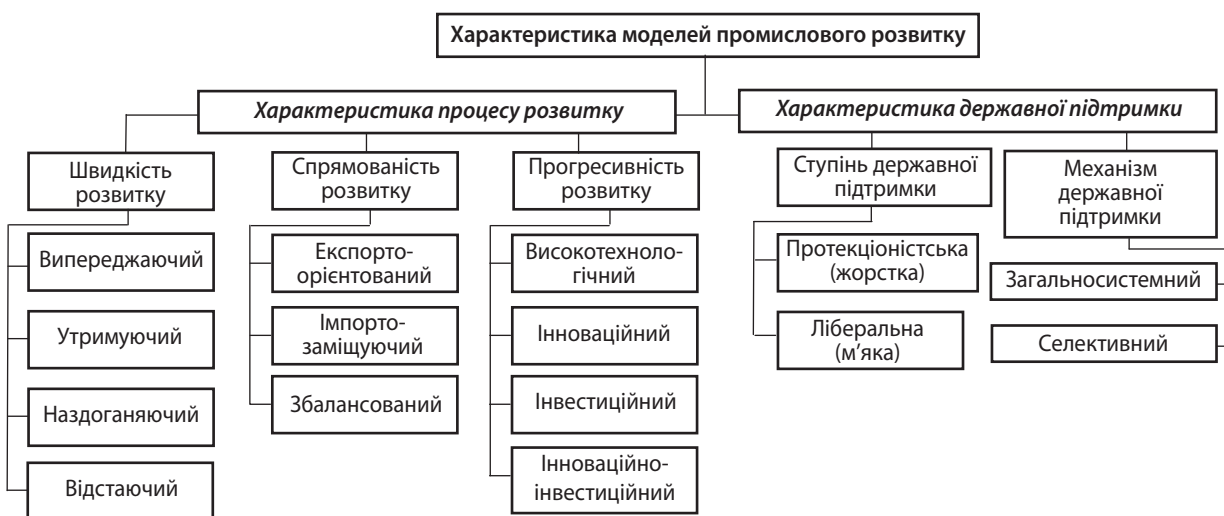

Рис. 5. Основні характеристика моделей промислової політики за характером процесу розвитку та державної підтримки

Інструментарій реалізації «жорсткої» і «м'якої» моделей промислової політики в контексті ступеня селективності [11]

«Жорстка» модель (висока селективність)	«М'яка» модель (низька селективність)
Прямий перерозподіл ресурсів країни на користь конкретних суб'єктів господарювання або галузей. Пільгове оподаткування, субсидування. Наявність державних замовлень. Пряме інвестування. Державне регулювання цін на окремі категорії товарів. Державні гарантії за позиками суб'єктів. Наявність високого мита на товари неінвестиційного і несировинного характеру	Підтримка конкурентоспроможності національних компаній у всіх галузях. Технічне регулювання. Нефінансова підтримка експортерів. Допомога суб'єктам господарювання у проведенні НДДКР. Страхування ризиків виробничої діяльності. Навчання і перекваліфікація персоналу. Розвиток інфраструктури

Таблиця 2

Порівняльна характеристика інструментарію «жорсткої» і «м'якої» промислової політики

«Жорстка» промислова політика	«М'яка» промислова політика
Опора на бюджетне субсидування і кредитування підприємств пріоритетних галузей. Розвиток механізмів непрямого субсидування компаній за рахунок маніпуляцій із валютним курсом, регулювання цін на сировину й енергію, тарифів природних монополій. Протекціоністський курс у зовнішній торгівлі, спрямований на створення «теплих» умов для національних виробників і залучення прямих іноземних інвестицій, які мотивуються зацікавленістю в уникненні високих тарифів	Сприяння зростанню конкурентоспроможності всіх національних виробників. Підтримка інвестиційних (інфраструктурних та інноваційних) проектів, які дозволяють приватному бізнесу підвищити рівень ефективності

Наведений вище інструментарій є основою при моделюванні реалізації промислової політики в Україні з урахуванням інтеграції та глобалізації її економіки.

Апробація запропонованого вище варіанта реалізації промислової політики в Україні на період до 2030 р. буде здійснена на основі використання імітаційної моделі, яка призначена для моделювання різних сценаріїв та заходів промислової політики з точки зору досягнення цільових орієнтирів ефективності.

ВИСНОВКИ

Таким чином, ефективність промислової політики в сучасних умовах залежить, з одного боку, від вибору певної моделі та набору конкретних інструментів, які пропонуються для реалізації бізнес-співтовариству за сприяння державних і регіональних структур, з іншого боку, – від ступеня використання вузьконаправлених заходів держави з розвитку провідних галузей промисловості, а також від заходів загальноекономічного характеру, що реалізуються державою, і які сприяють розвитку промисловості в цілому.

При цьому слід мати на увазі необхідність створення структур такого рівня, які здатні забезпечити міжгалузеву й міжтериторіальну дифузю нових знань і технологій, оптимальне використання основних економічних чинників відповідно до особливостей не тільки галузі, але і регіону.

Парадигма відродження промислового комплексу країни має ґрунтуватися на чіткому баченні стратегічних перспектив України як відкритої господарської системи, орієнтованої на ефективне використання переваг міжнародного поділу праці.

Пріоритетність розвитку секторів економіки повинна визначатись реальними умовами для одержання

конкурентних переваг на світовому ринку. Для України з метою запобігання нераціональному використанню обмежених національних ресурсів особливо актуальним є створення діючого механізму підтримки провідних галузей промислового комплексу в різних регіонах країни. Відсутність чіткої програми в цьому напрямку залишається сьогодні фактором, що сприяє виникненню кризових явищ.

Тому важливою умовою є підтримка високотехнологічних, а також експортоорієнтованих виробництв. Закордонний досвід свідчить, що навіть у складних економічних умовах сильна державна воля уряду здатна забезпечити здійснення орієнтованої промислової політики, яка адекватна умовам ринку, вимогам незалежності держави та її ефективного інтегрування в європейську економічну систему. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Стратегія структурної перестройки промисловості: монографія / А. Н. Алымов, Н. П. Гончарова, М. К. Михно и др. / НАН України, Ін-т економіки. – К., 2001. – 194 с.
2. Амоша А. И. Неоиндустриализация и новая промышленная политика Украины / А. И. Амоша, В. П. Вишневецкий, Л. А. Збарзская // Экономика промышленности. – 2012. – № 1-2 (57-58). – С. 3–36.
3. Булеев И. П. Опыт структурирования промышленности развитых стран и возможность его использования в Украине / И. П. Булеев // Стратегія і механізми регулювання промислового розвитку: зб. наук. праць. – Донецьк: ІЕП НАН України, 2012. – С. 3–29.
4. Геєць В. М. Суспільство, держава, економіка: феноменологія взаємодії та розвитку: монографія / В. М. Геєць / Ін-т економіки та прогнозування. – К., 2009. – 836 с.
5. Кизим М. О. Промислова політика та кластеризація економіки України: монографія / М. О. Кизим. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2011. – 304 с.

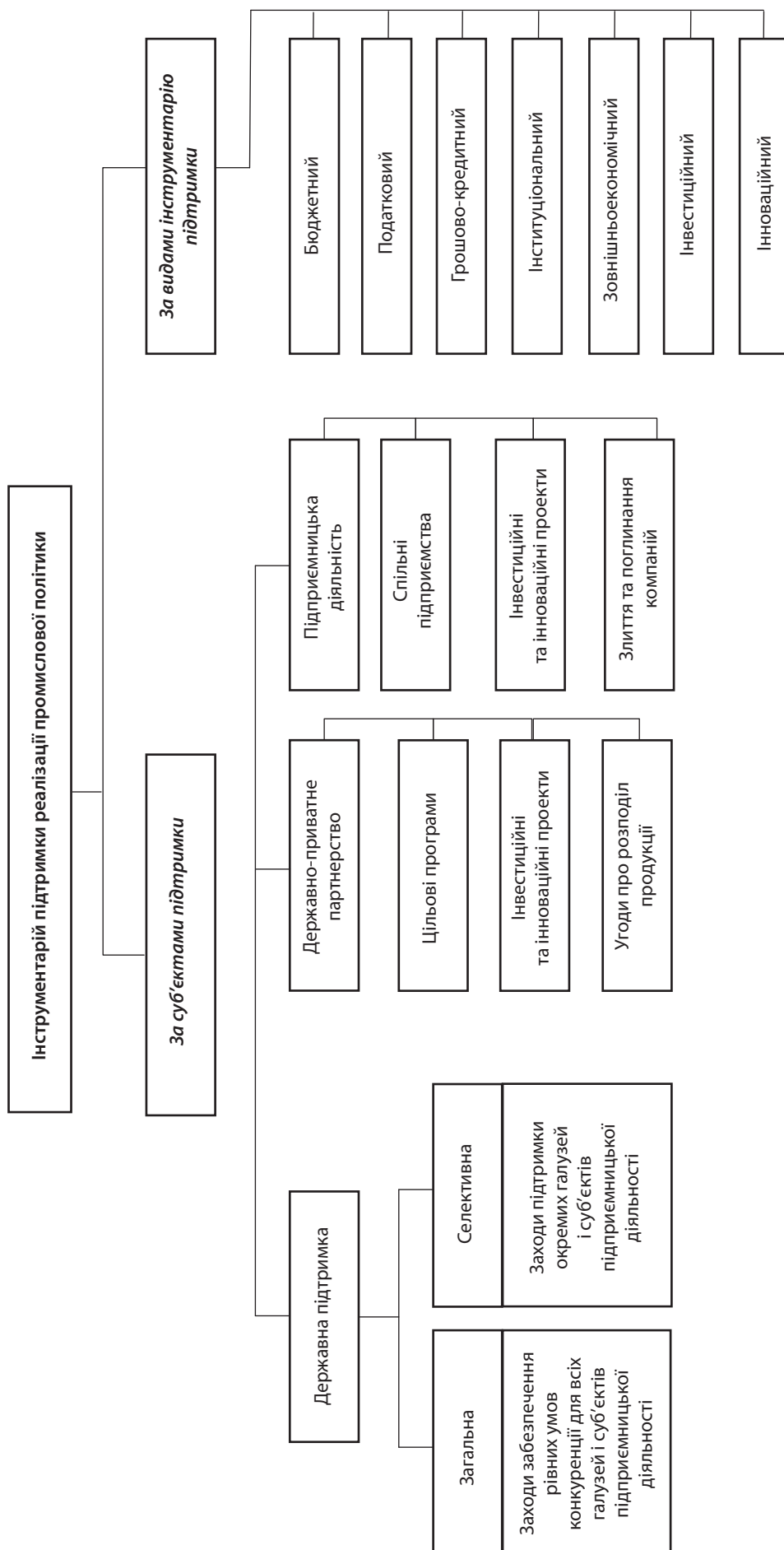

Рис. 6. Класифікація інструментарію підтримки реалізації промислової політики у країні

Інструменти реалізації за складовими промислової політики в Україні на період до 2030 р. за сценаріями і стадіями розвитку з урахуванням вступу країни до СОТ і асоціації з ЄС [22]

Інструментарій реалізації	Стадія розвитку		
	до 2020 р.	до 2025 р.	до 2030 р.
<i>1. Інвестиційна діяльність</i>			
Запровадження прискореної амортизації основних засобів	+	+	+
<i>2. Інноваційна діяльність</i>			
Пільгове оподаткування прибутку, отриманого в результаті використання патентів, ліцензій, «ноу-хау» та інших нематеріальних активів, які входять до складу інтелектуальної власності	+	-	-
Пільгове оподаткування дивідендів юридичних та фізичних осіб, отриманих за акціями інноваційних організацій	-	-	+
<i>3. Науково-дослідна діяльність</i>			
Зниження ставок податку на прибуток інноваційних підприємств та організацій, які виконують науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи інноваційного характеру	+	+	+
Гарантоване фінансування наукових закладів та грантова підтримка вчених	+	+	+
Державне замовлення на створення інноваційної інфраструктури	-	+	+
Створення державних внутрішніх фондів	+	+	-
<i>4. Зовнішньоекономічна діяльність</i>			
а) Імпортозаміщення			
Нетарифне регулювання імпорту	+	-	-
Технічні бар'єри	+	-	-
Локалізація продукції на вітчизняних підприємствах	+	-	-
б) Експортоорієнтованість			
Страхове забезпечення постачання продукції на експорт	-	+	+
Кредитна підтримка поставок на експорт	-	+	+
Спрощені митні процедури	+	+	+
<i>5. Інституціональна діяльність</i>			
Кластеризація промисловості	+	+	+
Створення технологічних платформ	+	+	+
Державно-правове партнерство	+	+	+
Зниження рівня корупції за рахунок:	+	+	+
- покращення свободи ведення бізнесу	+	+	+
- підвищення ефективності державного управління	+	+	+

6. Кіндзерський Ю. В. Деструктиви промислової політики в Україні та можливості їх подолання / Ю. В. Кіндзерський // Економіка України. – 2012. – № 12. – С. 4–16.

7. Кіндзерський Ю. В. Державна промислова політика в системі макроекономічного регулювання / Ю. В. Кіндзерський // Наукові праці ДонНТУ. Серія: економічна. – 2008. – Випуск 35. – С. 60–70.

8. Кіндзерський Ю. В. Промисловість України: стратегія і політика структурно-технологічної модернізації : монографія / Ю. В. Кіндзерський / НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». – К., 2013. – 536 с.

9. Кіндзерський Ю. В. Потенціал національної промисловості: цілі та механізми ефективного розвитку [Електронний ресурс] / Ю. В. Кіндзерський, М. М. Якубовський, І. О. Галиця та ін. – К., 2009. – С. 89–90. – Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua/books/2009/09kyvmer.pdf>

10. Khaustova V. Ye. Industry of Ukraine: current state, trends and development prospects / V. Ye. Khaustova, A. D. Oliynyk

// Wirtschaft und Management: Probleme der wissenschaft und praxis: Sammelwerk der wissenschaftlichen Artikel – Verlag SMG imex GmbH, Nurnberg, Deutschland, 2014. – Vol. 1. – С. 152–157.

11. Овчинникова Т. И. Модели промышленной политики зарубежных стран и стратегия экономических преобразований в России / Т. И. Овчинникова, К. В. Чекудаев // Современная экономика: проблемы и решения. – 2010. – № 2. – С. 108–111.

12. Мяснякина О. В. Определяющая роль промышленной политики в развитии регионов / О. В. Мяснякина // ИнВест-Регион. – 2008. – № 1. – С. 12–16.

13. Завадников В. О. О промышленной политике Российской Федерации / В. О. Завадников // Общество и экономика. – 2007. – № 2-3. – С. 5–39.

14. Калинин А. Построение сбалансированной промышленной политики: вопросы структурирования целей, задач, инструментов / А. Калинин // Вопросы экономики. – 2012. – № 4. – С. 132–146.

15. Кириченко В. Реформаційний процес і становлення державної промислової політики Росії / В. Кириченко // Російський економічний журнал. – 1999. – № 8. – С. 3–21.
16. Киндзерський Ю. Економічне розвиток і трансформація промислової політики в світі: уроки для України / Ю. Киндзерський // Економіка України. – 2010. – № 5. – С. 4–15, № 6. – С. 14–22.
17. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов / Адам Смит / Под ред. И. С. Плотникова. – Л.: ОГИЗ-Соцэґиз, 1935.
18. Wilson, C. England's Apprenticeship, 1603–1763 (Society & Economic History of English) / Charles Wilson. – 2nd ed. – New York: Longman, 1985. – 456 p.
19. Wallerstein, I. The Modern World-System II. Mercantilism and the Consolidation of the European World-Economy, 1600–1750 / Immanuel Wallerstein. – New York – London, 2011. – 397 p.
20. Кузовков Ю. В. Мировая история коррупции / Ю. В. Кузовков. – М.: Аним-Пресс, 2010. – 138 с.
21. Полтерович В. М. Промышленная политика, тарифы и золотовалютные резервы на разных стадиях развития / В. М. Полтерович, В. В. Попов // Стратегические проблемы национального развития и международного сотрудничества: дальневосточный вектор. – Хабаровск, 2005. – С. 77–143.
22. Хаустова В. Є. Промислова політика в Україні: формування та прогнозування: монографія / В. Є. Хаустова. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2015. – 384 с.
- REFERENCES**
- Alymov, A. N. et al. *Strategiya strukturnoy perestroyki promyshlennosti* [The strategy of structural adjustment of industry]. Kyiv, 2001.
- Amosha, A. I., Vishnevskiy, V. P., and Zbarazskaya, L. A. "Neoindustrializatsiya i novaya promyshlennaya politika Ukrainy" [Neoindustrialization and the new industrial policy of Ukraine]. *Ekonomika promyshlennosti*, no. 1-2 (57-58) (2012): 3-36.
- Buleyev, I. P. "Opyt strukturirovaniya promyshlennosti razvitykh stran i vozmozhnost ego ispolzovaniya v Ukraine" [The structured industry of the developed countries and the possibility of its use in Ukraine]. In *Stratehiia i mekhanizmy rehulivannia promyslovoho rozvytku*, 3-29. Donetsk: IEP NAN Ukrainy, 2012.
- Heiets, V. M. *Suspilstvo, derzhava, ekonomika: fenomenolohiia vzaïmodii ta rozvytku* [Society, state, economy: phenomenology interaction and development]. Kyiv, 2009.
- Kyzym, M. O. *Promyslova polityka ta klasteryzatsiia ekonomiky Ukrainy* [Industrial policy and clustering of Ukraine's economy]. Kharkiv: INZhEK, 2011.
- Kindzerskiy, Yu. V. "Destruktyvy promyslovoi polityky v Ukraini ta mozhlyvosti ikh podolannia" [Destructive of industrial policy in Ukraine and possibilities of overcoming them]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 12 (2012): 4-16.
- Kindzerskiy, Yu. V. "Derzhavna promyslova polityka v systemi makroekonomichnoho rehulivannia" [State industrial policy in the system of macroeconomic regulation]. *Naukovi pratsi DonNTU. Seriia ekonomichna*, no. 35 (2008): 60-70.
- Kindzerskiy, Yu. V. *Promyslovist Ukrainy: stratehiia i polityka strukturno-tekhnologichnoi modernizatsii* [Industry of Ukraine: strategy and policy of structural and technological modernization]. Kyiv, 2013.
- Kindzerskiy, Yu. V. et al. *Potentsial natsionalnoi promyslovosti: tsili ta mekhanizmy efektyvnoho rozvytku* [The capacity of the national industry: objectives and mechanisms for effective development]. <http://www.nbu.gov.ua/books/2009/09kyvmer.pdf>
- Khaustova, V. Ye., and Oliynyk, A. D. "Industry of Ukraine: current state, trends and development prospects". *Wirtschaft und Management: Probleme der wissenschaft und praxis*, vol. 1 (2014): 152-157.
- Kalinin, A. "Postroeniye sbalansirovannoy promyshlennoy politiki: voprosy strukturirovaniya tseley, zadach, instrumentov" [Building a balanced industrial policy: issues of structuring goals, tasks, tools]. *Voprosy ekonomiki*, no. 4 (2012): 132-146.
- Kirichenko, V. "Reformatsionnyy protsess i stanovleniye gosudarstvennoy promyshlennoy politiki Rossii" [The reform process and the establishment of the state industrial policy of Russia]. *Rossiyskiy ekonomicheskiy zhurnal*, no. 8 (1999): 3-21.
- Kindzerskiy, Yu. "Ekonomicheskoye razvitiye i transformatsiya promyshlennoy politiki v mire: uroki dlya Ukrainy" [Economic development and transformation of industrial policy in the world: lessons for Ukraine]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 5; 6 (2010): 4-15-14-22.
- Kuzovkov, Yu. V. *Mirovaya istoriya korruptsii* [World history of corruption]. Moscow: Anima-Press, 2010.
- Khaustova, V. Ye. *Promyslova polityka v Ukraini: formuvannia ta prohnozuvannia* [Industrial policy in Ukraine: formation and prediction]. Kharkiv: INZhEK, 2015.
- Myasnyankina, O. V. "Opredelyayushchaya rol promyshlennoy politiki v razvitii regionov" [Defining the role of industrial policy in development of the regions]. *InVestRegion*, no. 1 (2008): 12-16.
- Ovchinnikova, T. I., and Chekudayev, K. V. "Modeli promyshlennoy politiki zarubezhnykh stran i strategiya ekonomicheskikh preobrazovaniy v Rossii" [Models of industrial policy of foreign countries and strategy of economic reforms in Russia]. *Sovremennaya ekonomika: problemy i resheniya*, no. 2 (14) (2010): 108-112.
- Polterovich, V. M., and Popov, V. V. "Promyshlennaya politika, tarify i zolotovalyutnyye rezervy na raznykh stadiyakh razvitiya" [Industrial policy, tariffs and foreign exchange reserves at different stages of development]. In *Strategicheskiye problemy natsionalno-gozvitiya i mezhdunarodnogo sotrudnichestva: dalnevostochnyy vektor*, 77-143. Khabarovsk, 2005.
- Smit, A. *Issledovaniye o prirode i prichinakh bogatstva narodov* [An inquiry into the nature and causes of the wealth of Nations]. Leningrad: OGIZ-Sotsekgiz, 1935.
- Wilson, C. *England's Apprenticeship, 1603-1763* New York, 1984.
- Wallerstein, I. *The Modern World-System II. Mercantilism and the Consolidation of the European World-Economy*. New York; London, 1980.
- Zavadnikov, V. O. "O promyshlennoy politike v Rossiyskoy Federatsii" [On industrial policy in the Russian Federation]. *Promyshlennaya politika v Rossiyskoy Federatsii*, no. 5 (2007).